

G'AFUR G'ULOM QISSALARIDA MILLIY XARAKTERNI IFODALANISHI

Qulbuldiyeva Mashhura Bolbek qizi

Alfraganus universiteti

O'zbek tili va adabiyot fakulteti 2-kurs magistr talabasi

+998 77 133 98 99

Annotatsiya: *Ushbu maqolada G'afur G'ulom nasriy asarlarida, xususan, "Shum bola," "Mening o'g'rigina bolam" asarlarida o'zbek milliy xarakterining teran ifodasi tadqiq etilgan. Maqolada G'afur G'ulom hikoyalari an'anaviy qadriyatlar, jamiyat muammolari va o'zbek xalqining barqaror ruhi uchun muhim adabiy vosita vazifasini o'taydi, deb ta'kidlanadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, G'ulom o'z davrining mafkuraviy tazyiqlari sharoitida ham madaniy unsurlarni mohirona uyg'unlashtirgan va o'ziga xos adabiy usullarni qo'llab, shaxsning nozik tasvirini yetkazgan.*

Kalit so'zlar: *G'afur G'ulom, o'zbek adabiyoti, milliy xarakter, Shum bola, O'g'rigina bolam, adabiy realizm, madaniy o'ziga xoslik, sovet davri*

Kirish

G'afur G'ulom (1903-1966) XX asr o'zbek adabiyotida yetuk shoir, yozuvchi va badiiy tarjimon sifatida keng e'tirof etilgan ijodkor. Uning salmoqli xizmatlari Hamza Hakimzoda Niyoziy bilan bir qatorda yangi o'zbek she'riyatining asoschilaridan biridir. G'ulomning she'riy, nasriy, ocherk va drama janrlarida yozgan ko'plab asarlari insonning ahvolini yaxshi bilishi, uning hayotiyligi bilan ulug'lanadi (Tojiboyeva, 2024). Uning ijodiy yo'li ko'pincha "o'zbek xalqining o'sishi, farovonligi, taraqqiyoti va rivojlanishi"ni aks ettiradi, bu esa uning "O'zbekiston SSR xalq shoiri" va yuksak Davlat Stalin mukofoti sovrindori ekanligini tasdiqlaydi. G'ulomning poydevor shaxs sifatida izchil tasvirlanishi va uning millat taraqqiyotini aks ettiruvchi asarlari shuni ko'rsatadiki, uning adabiy mahsuloti muhim madaniy barometr vazifasini bajargan. U o'zbek millatining chuqur ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar davrida, masalan, XX asr boshlari va sovet tuzumi davrida jamoa ongini nafaqat aks ettirdi, balki faol shakllantirdi (Botirovich, 2022). Uning shaxsiy hikoyasi yetimlikdan milliy shoirga o'tish orqali o'zbek muhitidagi matonat va yuksalish haqidagi keng qamrovli hikoyani yanada mustahkamlaydi.

Badiiy adabiyot tahlilida "milliy xarakter" deganda millatning umumiy tajribasi, dunyoqarashi, qadriyatlari va mentaliteti asosida tarixan shakllangan o'ziga xos ma'naviy-axloqiy xususiyatlar majmui tushuniladi. Bu tushuncha har bir shaxsda bo'lishi shart bo'lmagan, ammo xalqning umumiy xususiyatlarida keng namoyon bo'ladigan

nisbiy tuzilma sifatida tushuniladi. O'zbek xalqi uchun bu fazilatlar jamoaviylik, saxiylik, rahmdillik, mehmondo'stlik, andishalilik, bolajonlik kabi fazilatlar bo'lib, ular maqollar va xalq og'zaki ijodida ko'p uchraydi. Ushbu maqolada G'afur G'ulom hikoyalarida mavzuning jamiyat voqeligiga yo'naltirilganligi, matonatli qahramonlarning nozik tasvirlanishi va mafkuraviy cheklovlar sharoitida ham madaniy qadriyatlarni nozik tarzda yetkazadigan o'ziga xos adabiy usullarni mohirona qo'llash orqali o'zbek milliy xarakteri chuqur ifodalanganligi ta'kidlanadi.

Metodlar

Mazkur ishda G'afur G'ulomning "Shum bola," "Mening o'g'rigina bolam" kabi yirik nasriy asarlari badiiy tahlilga sifat jihatidan yondashildi. Metodika o'zbek milliy xarakterining o'ziga xos jihatlarini yorituvchi takrorlanuvchi mavzular, qahramonlar tasviri va bayon usullarini aniqlash uchun matnni yaqindan talqin qilishni o'z ichiga oladi. Ushbu adabiy tadqiqot o'zbek madaniyati, tarixi va adabiy tanqidi bo'yicha keng qamrovli akademik tadqiqot doirasida o'zbek milliy o'zligi, G'ulomning adabiy uslubi va u yashagan davrning ijtimoiy-siyosiy muhiti haqida so'z yuritadigan zamonaviy manbalarga asoslangan holda qat'iy kontekstda amalga oshirildi.

Natijalar va muhokama

G'afur G'ulomning nasriy asarlari o'zbek milliy xarakterini anglashda asos bo'lib xizmat qiladi. Uning "Shum bola," "Mening o'g'rigina bolam" kabi mashhur hikoyalari shunchaki rivoyat emas, balki "o'zbek milliy qiyofasi va jamiyat murakkabliklari oynasi" vazifasini o'taydi. Ilmiy adabiyotlarda o'zbek milliy xarakterining asosiy xususiyatlari tarixan shakllangan ma'naviy-axloqiy fazilatlar sifatida ko'rsatiladi (Khudayberdiyev, 2024). Ular orasida jamoaviylik, saxiylik, rahmdillik, mehmondo'stlik, andishalilik, bolajonlik kabi fazilatlar yetakchilik qiladi. Jamoaviylik chuqur ildiz otgan bo'lib, bunga hashar an'anasi, ixtiyoriy hamkorlikdagi mehnat, "Xashar -elga yarashar" kabi maqollar misol bo'la oladi. Mehmondo'stlik muqaddas fazilat bo'lib, mehmon baraka keltiradi. Rahmdillik oilaviy va jamoaviy munosabatlarning mustahkamligida namoyon bo'lsa, andishalilik hurmat, sabr-toqat va donolikni o'zida mujassam etadi. Farzandga bo'lgan muhabbat birinchi o'rinda turadi, unga "dunyo moli," "er kishining mevasi" deb qaraydi. Bu qadriyatlar doimo shaxs manfaatlaridan oila, mahalla, Vatanni ustun qo'yadi. O'zbek maqollari va folkloriga chuqur ildiz otgan aniqlangan xususiyatlar shuni ko'rsatadiki, bu jamoaviy qadriyatlar shunchaki madaniy xususiyatlar emas, balki asosiy kurashish mexanizmlaridir (Abdurashidovich, 2018). G'ulomning bu xususiyatlarni izchil tasvirlashi o'zbek xalqining qiyinchiliklarga moslashuvchan kuchini ta'kidlaydi, madaniy qadriyatlarning jamoaviy omon qolish va qat'iyatlilikka qanday hissa qo'shishini ko'rsatadi (Rasulmuxamedova, 2023).

Uning asarlarida ko'pincha folklor motivlari va jonli xalq nutqi uyg'unlashib ketadi, "xalqimizning ko'p asrlik urf-odatlar va an'analari, milliy qadriyatlari, sof, samimiy tuyg'ulari" aks etadi. Dialektizmlar, kasb-hunar atamaları va jargonlardan maqsadli foydalanish, folklor motivlari va jonli xalq nutqini singdirish uning hikoyalarini O'zbekistonning asl lingvistik va madaniy qatlamiga chuqur ildiz otishiga bo'lgan sadoqatini ko'rsatadi.

Xulosa

G'afur G'ulomning nasriy asarlari, xususan, "Shum bola," "Mening o'g'rigina bolam" asarlari o'zbek milliy xarakterini chuqur ifoda etgan boy madaniy hujjatlardir. Yozuvchi bu hikoyalar orqali an'anaviy qadriyatlar va folklorga chuqur ildiz otgan jamoaviylik, mehmondo'stlik, chidamlilik va bolalarni chuqur sevish kabi asosiy xususiyatlarni yorqin tasvirlagan. Uning badiiy realizm, yumor va nozik lisoniy tanlovlardan mohirona foydalanishi hikoyalariga haqiqiy o'zbekona qiyofa baxsh etdi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Abdurashidovich, K. A. (2018). Motivation and National Character of Foolishness in Uzbek Literature. ANGLISTICUM, 7(4), 47-51.
2. Botirovich, D. U. (2022). PECULIARITIES OF GAFUR GULYAM'S LIFE AND WORK. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(2), 888–890.
3. G'ulom G. (1936-1963). Shum bola.
4. G'ulom G. (n.d.). Mening o'g'rigina bolam.
5. Khudayberdiyev, A. (2024). The artistic concepts of "nation" and "homeland" in Uzbek literature of the 20-30s of the 20th century. SHS Web of Conferences, 195, 01002.
6. Rasulmuxamedova, D. (2023). TOPICS AND ISSUES RAISED IN THE WORKS OF GAFUR GULYAM. World Bulletin of Management and Law, 18, 68-70.
7. Tojiboyeva M.M. (2024). EXPLORING THE LIFE AND LEGACY OF GAFUR GHULAM: A PROMINENT UZBEK WRITER AND POET. Journal of Applied Science and Social Science, 14(12), 155–158. Retrieved from <https://www.internationaljournal.co.in/index.php/jasass/article/view/448>